

KOLOZSVÁRI KLENODIUMAINKRÓL.

Nagy és díszes közönség tekintette meg a D. F. E. és az U. I. T f. évi januárius 29-én délutáni előadásán a kolozsvári unitárius egyházköztség bemutatott klenodiumait. Kollégiumunk dísztermének szó székén, szószékfeljáróin, nagy asztalán és asztalkerítésén gyönyörű kiállítása volt egyházművészeti emlékeinknek. Az előadó *Kelemen Lajos* választmányi tagunk hangsúlyozta, hogy nem tulajdonképeni műtörténeti, hanem bemutató előadást, mintegy kalauzoló magyarázatot kívánt tartani s ennek keretében számos oly történeti vonatkozásra mutatott rá, melyek megsokszorozzák előttünk egyes egyházi emlékeink történelmi és kegyeleti értékét.

Mióta az előadó 1913-ban először foglalkozott a Ker. Magvetőben a klenodiumokkal, azóta Kolozsvár város régi számadáskönyveiben megkerült a klenodiumok 1577-iki összeírása. Ebből megállapítható, hogy a reformáció nem pusztított el akkor még oly sokat, amennyit a közhit és a későbbi adatok állítanak. Így az említett összeírásban a katolikus egyházi felszerelésekből 6 különféle casula, 1 kápa, 1 aranyos bársonyruha, 2 ezüst pohár, 2 ezüst tányér, 1 ezüst kanna, sőt a 2 ostyatartó ezüst ládácska is megvolt. Ezekről az utóbbiakról tudjuk, hogy csak 1711-ben kerültek eladásra; egy ezüst pohár illetőleg kehely s a két tányér ma is megvan és az előadó azokat bemutatatta.

Ez a három utóbbi darab különösen becses emlékünks. Közülök a nagy aranyozott ezüst ú. n. gerezdes, oblatiós kelyhünk a XVI. századból, rég a reformáció kezdő korából származik. Ez és 1562. évszámmal el látott aranyozott ezüst tányérunk dátumtalan társával együtt kétségtelesen a *Dávid Ferenc papsága idején, az ő kezében szerepeltek, úgy, hogy ezeket az ő és Heltai Gáspár emlékeinek tekintetjük.* Azóta aztán összes nagy püspökeink használták ezeket az úrvacsora vételénél és osztásánál, úgy, hogy ezek kegyeleti értéke reánk nézve megbecsülhetetlen.

Két egyenlő ezüst boros kannánk *Georg Eiben Katherina* nevével a vallásszabadságbiztosító bécsi béke évéből származik. Egy híres szebeni ötvös művei s annak a Toroczka Máté püspökünknek az idejében kerültek birtokunkba, aki a jézsuitak 1603-iki kolozsvári elűzetéseért hosszú ideig üldözve bujkált a torockói vasbányák üregeiben. Az 1599--1604 évi gyászos idők és rablások emléke szól hozzánk a két kanna következő külön magyar és német felíratából:

„Ez legyen az Istennek dicséretire, az ő anyaszentegyházának asztalának tiszteletére. Átkozott legyen, valaki ezt magának tulajdonítja. Anno Domini 1606“.

Egyik gyönyörű, virágbokréta szerű, késői csúcsives és renaissance-művészeti kelyhünk 1636-ból fedőtányérján adományozója:

Tölcseres Péter kolozsvári üveges és ónmívesmester emlékét őrzi. Az előadó fölhívta a figyelmet arra, hogy e mesternek 1623-ból mesterjegye ott van a főtéri Szent-Mihály templom egyik ablakbéléskövén.

Egy rezgős, bokrétás fedelű nagy úrvacsorai poharunk H. S. jelzésű még megfejtetlen nevű ötvösmester betűivel a barokk művészetének gyönyörű emléke. Kis keresztelő poharunk pedig a Hann Sebestyén iskolájának erősen domborított vert levél és virágdíszével a XVIII. százév első felének egyik legtökéletesebb erdélyi ötvösműve. Csak ezüsttányéraink egyszerű darabok; de ezeket is becsessé teszi az, hogy kettő közülök már Dávid Ferenc korában, az 1577-iki összeírásban ott szerepel.

Ón-emlékeink közül a régi szentpéter-külvárosi külön unitárius egyházközség 1537-ből dátumozott nagy ónkannája ma alighanem egész Románia legrégebb dátumos ón emléke. Ennél Európa legrégebb dátumos óndarabja, egyik sziléziai nagy ónkanna (1497) is csak negyven évvel, Magyarországon a gölniczbányai csizmadiacéh 1527-iki kannája pedig csak tíz évvel idősebb. Más két kisebb, ónkannánk 1623-ból és 1640-ből szintén ritkaságok. Ezekkel egykorú legrégebb óntányérunk is. Számos darabon kolozsvári ónmívesjegy és mesterbélyeg díszlik.

Hímzéseink mind az ú. n. úri vagy itt városi hímzések kiállítva megkapó szép látványt nyújtottak. Legrégibb dátumos darab *Tölcseres Péterné* 1636-beli *spanyolhímes* kis kehelytakarója. Ezzel legalább is egykorú, de valószínűleg régebb egy nagy színes, isologos abrosz és kendője. A XVII. századból gyönyörű színes emlék *Kemény Anna*, Gyerőffy Györgyné buzgó unitárius nagyasszony hatalmas nagy úrasztali terítője s kiválóan szép két nagy *receabrosza*, melyek közül egyiket *Rhener Szócs Istvánné* ajándékozta 1710-ben.

Egy ú. n. írásos terítőn művészi szép színes és aranyos nagy betűkkel ez a felirat képezi a szegélydíszet:

*»Bánatid kik vannak, legyenek öröme,
Vigyázzon az Isten minden szükségedre,
Istennak áldása származzik fejedre,
Lelkedet tarcsa meg az örök életre«.*

Az ezután következő ISTSI betűk valószínűleg a készítő vagy az ajándékozó nevét rejtik.

Barcsay Sándorné *Toroczka* Klára 1796. évi úrasztali kenyérterítőjét kolozsvári templomunk építtetésének évében ajándékozta. Szlávós hatású motívumaival, finom paszttel színeivel igazi műremek. Egy régebbi színes fátyolhímzéssel együtt királynői emlékei a kiállított szép hímzessorozatnak. A XIX. századi hanyatlott ízlésű emlékeket az előadó már nem állította ki s azok bemutatásra sem kerültek.

ÁRKOSI FERENCZY LAJOS.

(1837—1922.)

Unitárius papi családból származott. Atyja Arkosi Ferenczy József, előbb iszlói, majd gagyai pap. Anyja Nagy-solymosi Koncz Ágnes. Ezen a réven a jótékonykodásáról ismert Koncz családdal és Brassaival volt közeli rokonságban. Maga is papi pályára készült. Mint papnövendék a kolozsvári leányiskola tanítója és a kolozsvári egyházközség segédkantora lett. A Kriza figyelme az éneket és zenét buzgón művelő ifju felé irányul'. Kinevezte Felső-rákosra tanítónak és énekvezérnek a Sárdi Sámuel helyébe, kit Kolozsvárra helyezett át. Ez időtől fogva hosszú, szép életén keresztül szakadatlanul ez egyházközségben állott a népnevelés szolgálatában. Amilyen kevés igényű volt önmagával szemben, éppen olyan nagy súlyt helyezett az ügyre, amelynek szolgálatába állott. Nemzedékek nőttek fel lábainál, akik folyton fokozódó tisztelettel és szeretettel vették körül. Működésének 40-ik évfordulóján szép ünnepélyt rendeztek tiszteletére, amely alkalmából királyi kitüntetésben részesült. Az Unitárius egyház főtanácsa pedig „Tiszteletes“ címet adományozott neki. Azóta még 20 évig szolgálta teljes erőben és buzgóságban a népnevelés ügyét. 1920-ban nyugalomba ment s 1922. ápr. 4-én minden testi fájdalom nélkül hirtelen örökre elaludt.

Felesége Siménfalvi Anna szintén papleány volt, akivel 46 évig élt legboldogabb családi életet. Házasságukból 8 gyermek született, akik közül 6 ma is él. Közülük *Géza* unitárius egyházi főgondnok s a többiek is mindnyájan érzik a családi hagyományokban az egyházzal szemben örökölt kötelezettségeiket. A család és egyház híven őrzi az igaz ember emlékét.